

Petra Novotná, Porovnání čínské mořeplavby s mořeplavbou evropskou v 15. století. Bakalářská práce. Praha, Fakulta humanitních studií 2014, 60 stran + 22 s. příloh

oponentský posudek

Předložená bakalářská práce Petry Novotné se věnuje zajímavému a v české historiografii dosud málo frekventovanému fenoménu čínské mořeplavby 15. století a jejímu porovnání s mořeplavbou evropskou. 15. století bylo zvoleno jako období, kdy čínská mořeplavba dosahovala vrcholu a evropská byla na vzestupu. Těžiště práce představuje třetí kapitola, již předchází kompilační pasáže seznamující s vývojem čínské a evropské mořeplavby do konce 14. století. Ve snaze dostát avizované synchronní komparaci si autorka dílčí aspekty námořních cest rozčlenila do osmi tematických okruhů, které poněkud nepřesně považuje za kritéria, a na jejich základě se pokusila postihnout shody a odlišnosti čínského a evropského vývoje.

S takto zvoleným postupem lze v podstatě vyjádřit souhlas, problematičtější je však autorčina práce s použitými zdroji. Novotné rozhodně nelze vytknout nedostatek zájmu a odvahy, s nímž se do zpracování zvoleného tématu pustila. Určitým handicapem může být neznalost čínštiny a rezignace na studium dobových autentických pramenů, ale i za těchto okolností bylo možné napsat kvalitní práci, pokud by ovšem autorce nechyběla dostatečná metodická průprava, jež by se projevila v pečlivém a kritickém výběru použité literatury.

Právě v odbyté heuristice spatřuji hlavní nedostatek práce. Autorka pracuje s literaturou tak, jako by všechny použité tituly přinášely spolehlivé informace a měly ve vztahu k tématu stejnou vypovídací hodnotu. Na počátku práce literaturu pouze představila, nedokázala se vůči ní kriticky vymezit, což se negativně promítlo do interpretace, aplikované bez předchozího vyhodnocení historických faktů a argumentů. Postrádám rovněž postižení klíčových problémů a formulaci výzkumných otázek.

K odhalení nových souvislostí vede jen taková komparace, která bere v potaz jak konkrétní a často velmi detailní údaje, tak světonázorová východiska, metodické postupy a argumenty jednotlivých autorů. K tomu je zapotřebí prostudovat speciální odbornou literaturu, dnes vcelku snadno dostupnou prostřednictvím elektronických databází. Nestačí všeobecná popularizační literatura českých autorů, jež zprostředkovává mnohdy zastaralé informace z třetí ruky. Vyhovující nejsou ani encyklopedie a příručky, jež převažují v autorčině seznamu. Bylo třeba sáhnout po speciálních monografiích a zejména po studiích a člácích v zahraničních odborných časopisech, které by rozkryly možnosti a limity poznání dobových reálií, zkrácenou interpretaci faktů a s ní související nejednoznačnost zdánlivě jasných souvislostí. Autorka by se tím vyhnula místy povrchnímu vnímání. Pro lepší orientaci po literatuře mohla využít na internetu snadno dostupných recenzí. Vyšlo by pak najevo, že práce některých autorů, na něž se Novotná odvolává, byly profesionálními historiky přijaty se značnými výhradami. To je i případ citované knihy Gavina Menziese *1421*. Novotná ne vzala v potaz ani možnost dezinterpretace námořních výprav admirála Čeng Chea, sloužící k podpoře ideologie čínského vládnoucího režimu. Výsledkem práce s příliš obecnými tvrzeními převážně popularizační literatury nemůže být nic jiného než opakování stejných tezí na počátku, uprostřed i na konci práce.

Jiný problém představuje fakt, že ne všechny zvolené tematické okruhy je možno označit za kritéria stejné vypovídací hodnoty. Motivaci plaveb či velikost lodí a posádky nelze

považovat za kritéria stejné kvality jako například mocenské uspořádání či důsledky mořeplaveb. Proto je jejich vzájemná hierarchizace nezbytná.

Autorčina snaha stavět do ostrého protikladu diplomatické důvody Číny a prioritní obchodní motivaci evropských zemí při realizaci námořních cest (s. 31) podle mého názoru neobstojí. Takový výklad totiž nebere na zřetel, že kontrolou Malackého průlivu a následujícími expedicemi admirála Čeng Chea (1405-1433) si dynastie Ming pokoušela zajistit jižní cestu přes jihovýchodní Asii jako kompenzaci za pozemní cestu dálkového obchodu na severu („hedvábná stezka“), ohrožovanou turkickým vojevůdcem Tamerlánem (1336-1405). Ostatně autorka sama na s. 50 připouští, že historikové se ve výkladu příčin zastavení čínských námořních cest rozcházejí: jedni vyzdvihují iniciativu konfuciánských úředníků, druzí finanční krizi státu, která znemožnila získat další prostředky na nákladné plavby. Důvody ekonomické proto tak jednoznačně odmítat nelze.

Na s. 53 autorka dost nelogicky tvrdí, že čínské výpravy 15. století k ničemu zásadnímu do budoucna nepřispěly, neboť většina důkazů o nich byla zničena. Lze snad považovat více než sto let trvající čínskou kontrolu obchodních cest v Jihočínském moři od dobytí až po ztrátu Malakky (1405-1511) za marginální epizodu? Jak vysvětlit autorkou proklamovanou absenci důkazů, když informace o starších dějinách jihovýchodní Asie pocházejí především z čínských pramenů? Tyto formulace nedokládají, že se autorka s problematikou dostatečně seznámila, a zdá se, že téma ani nekonzultovala se sinology.

Fakta k jednotlivým věcným okruhům komparace (mapová zobrazení, stavby lodí a další) autorka většinou čerpá z jednoho zdroje. Některé z nich lze dnes přitom považovat za antikvované. Citovat například Janáčka 1959 jako jediný zdroj informací o důsledcích zámořských objevů pro Evropu znamená fakticky přiznat, že za více než půl století se poznání v tomto směru nikam neposunulo. Bylo třeba více využít aktuální zahraniční literaturu. K zastaralým dnes už patří i citované údaje o těžbě drahých kovů v zámoří, stejně tak jako tvrzení, že dovoz drahých kovů do Evropy byl jedinou příčinou cenové revoluce 16. století. O malé autorčině orientaci v problematice peněz ostatně svědčí i nesprávné označení zlaté mince jako zlatky (s. 29). Zlatky se razily jako mince stříbrná v 19. století a s tématem práce tudíž nijak nesouvisí.

Na několika místech se autorka zpronevěřila etickým zásadám vědecké práce, když se odvolává na díla, jež sama neměla v ruce (s. 36-37 Christopher Wake a Sin Jüan-ou; s. 50 Ray Huang). Rovněž při citaci pramene (s. 50, pozn. 302) je třeba odkazovat přímo na pramen a nikoli na literaturu. Bez přímého odkazu zůstal i citát z Bedřicha Engelse převzatý z Janáčka 1959 (s. 30). K drobným výtkám patří i nepřiměřené použití pojmu „občané“ pro obyvatele Cařihradu 14. století (s. 34).

V závěru práce se autorka nechala zlákat myšlenkou Louisy Levathesové včlenit do textu úvahy z oblasti alternativní historie (otázky typu co by se stalo, kdyby...), jež spíše než do odborné práce patří do oblasti science fiction (s. 54).

Z uvedených důvodů doporučuji hodnotit předloženou bakalářskou práci Petry Novotné známkou **dobře**.

V Praze 26. 1. 2014

PhDr. Roman Zaoral
Historický modul FHS UK